

Nobelprisen i økonomi

Økonomi opnåede i løbet af mellemkrigstiden i højere og højere grad accept og status som en rigtig videnskab, og der blev efterhånden nogenlunde enighed om, hvad god økonomi var. I forlængelse af dette blev der i 1968 i forbindelse med Sveriges Riksbanks 300 års jubilæum etableret en Nobelpris i økonomi. Artiklen giver en oversigt over hvem der har fået prisen, hvilke lande og universiteter de kom fra, og hvilke økonomiske skoler de har repræsenteret.

NIELS KÆRGÅRD

Professor emeritus,
Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi,
Københavns Universitet
Email: nik@ifro.ku.dk

Indledning

Nobelprisen i økonomi er, som det fremgår af den officielle titel "The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel", ikke en af de oprindelige fem Nobelpriser. Da Nobel-priserne blev indstiftet og første gang uddelt i 1901 var økonomi ikke højt agtet i grundvidenskabelige kredse. I mange kredse blev økonomi anset for at være meget anvendelsesorienteret og politisk inficeret. Måske ikke helt med urette; de store navne i økonomien var jo navne som Adam Smith og Karl Marx. Faget hed også på engelsk "political economy".

Gunnar Myrdals *Vetenskap och Politik i Nationalekonomien* fra 1930 var et seriøst forsøg på at etablere en klarere skillelinje mellem videnskab og politik i økonomien. Der blev i 1930'erne også etableret en række selskaber og organisationer af tungere faglig karakter inden for økonomien. I 1930 dannedes internationalt *Econometric Society* for at have et selskab, hvor man kunne diskutere de mere matematisk-tekniske dele af økonomien. I Norden blev de brede *Nordiske Nationaløkonomiske Møder*, der siden 1863 have været forum for bredere diskussion af samfundsøkonomiske spørgsmål med deltagelse af økonomiske professorer, bank- og erhvervsøkonomer og politikere, fra 1936 suppleret med "*Marstrand møderne*", hvor Ragner Frisch, Erik Lindahl og Frederik Zeuthen organiserede møder, hvor økonomiske forskere kunne diskutere mere fagligt teknisk om økonomi, se Kærgård (1996). Økonomien blev altså i løbet af mellemkrigstiden i højere og højere grad til en "rigtig" videnskab.

Hvor der i slutningen af det 19. århundrede var vild uenighed om, hvad der var god økonomi, f.eks. med "Der Methodenstreit" mellem økonomiske teoretikere og historiske og institutionelle økonomer i det tyske sprogområde, så blev der efterhånden nogenlunde enighed om, hvad god økonomi er, og om at tidsskrifter som *American Economic Review*, *Econometrica*, *Quarterly Journal of Economics*, *Journal of Political Economics* og *Economic Journal* var bedre end andre tidsskrifter.

Der var altså rimelig basis for at etablere en videnskabelig pris som Nobelprisen i økonomi, og anledningen kom med Sveriges Riksbanks 300-års jubilæum i 1968. Sveriges Riksbank er verdens ældste centralbank, så det var et jubilæum, der var al mulig grund til at fejre med noget storslået. Tilbuddet fra Riksbanken til Nobelkomiteen var da, at Riksbanken ville betale uddelingen af en Nobelpris i økonomi, og Nobelkomiteen accepterede efter en vis diskussion tilbuddet, bl.a. skal Alfred Nobels arvinger have været skeptiske.

For økonomien og samfundsvidenskaberne har prisen oplagt været en gevinst, og der er næppe grund til at lægge for meget vægt på Alfred Nobels mulige holdning. Jævnfør Henry Nielsens artikel i dette nummer af Samfundsøkonomen er der lige fra starten sket flere justeringer af Alfred Nobels tanker også i forhold til de oprindelige priser, f.eks. at det ikke var årets største resultater, der belønnedes, men mere en måske ældre epokegørende opdagelse. Med litteraturprisen og fredsprisen markerede Alfred Nobel jo også, at det ikke var tænkt som en ren naturvidenskabelig pris – det var ikke en "science-pris".

Kritiske røster

Der har dog hele tiden været kritiske røster. Et meget prominent udtryk for disse var Friedrich August von Hayeks tale ved Nobelbanketten i 1974, hvor han blev tildelt prisen sammen med Gunnar Myrdal. I talen siger Hayek bl.a.:

Yet I must confess that if I had been consulted whether to establish a Nobel Prize in economics, I should have decidedly advised against it. One reason was that I feared that such a prize, as I believe is true of the activities of some of the great scientific foundations, would tend to accentuate the swing of scientific fashion. -- It is that the Nobel Prize confers on an individual an authority which in economics no man ought to possess. This does not matter in the natural sciences. Here the influence exercised by an individual is chiefly an influence on his fellow

experts; and they will soon cut him down to size if he exceeds his competence. But the influence of the economist that mainly matters is an influence over laymen: politicians, journalists, civil servants and the public generally. There is no reason why a man who has made a distinctive contribution to economic science should be omniscient on all problems of society – as the press tends to treat him till in the end he may himself be persuaded to believe. (Hayek, 1974).

Sådan en frygt kunne man måske have i prisens første årti, hvor flere af de priser, der blev uddelt, var til generelle økonomer, som Frisch, Tinbergen, Myrdal, Hayek, Friedman og Ohlin, der deltog meget aktivt i den økonomisk politiske debat, men med de senere årtiers priser til meget tekniske økonomer forekommer betænkkeligheden ikke relevant. Nobelkomiteen har da også sørget for, at de Nobelprismodtagere, der deltog i debatten, repræsenterer meget forskellige synspunkter, fra Chicago-økonomer til Ragnar Frisch og Paul Krugman.

Kritikken kommer dog stadig jævnlige op. Prisen er politisk, den er for amerikansk, den er for neoliberal, det er umuligt at uddele en økonomipris objektivt osv. Ideen om, at det er let objektivt at uddele de andre priser, modbevises af mange eksempler, jf. Henry Nielsens analyse af Nobelpriserne i fysik til Albert Einstein og Niels Bohr, for slet ikke at tale om Freds- og Litteraturpriserne.

Når man ser på økonomiprisens 48-årige historie, må man sige, at komiteen har gjort et solidt arbejde og er kommet vidt omkring. Der er dog til stadighed masser af konspirationsteorier om prisens start; den skulle være startet af Sveriges Riksbank for at styrke økonomiens faglige status som led i bankens kamp for uafhængighed af regeringen og politikerne.¹ Den er en neoliberal centralbanks skaktræk mod en socialdemokratisk regering.² Hvis der skulle være noget om disse hypoteser, så har de i hvert fald ikke vist sig i komiteens udelingspolitik. De første priser gik til planøkonomitilhængerne Ragnar Frisch og direktøren for det hollandske Planbureau Jan Tinbergen, og i det hele stod planlægningsteorien stærkt de første år med prismodtagere som Wassily Leontief og Leonid Kantorovich.

Udvælgelsen af prismodtagere

Proceduren for valg af prismodtagere er grundig og den samme som beskrevet i detaljer af Henry Nielsen i den forrige artikel om de gamle priser, jf. Nobelkomiteens officielle hjemmeside om økonomiprisen:

The procedures for selecting the laureates are also the same. Each year the Academy receives some 250 nominations, usually covering a little more than one hundred nominees. (Unsolicited suggestions from persons who have not been asked to submit

nominations are not considered.) The Economics Prize Selection Committee of the Academy (with five to eight members) commissions expert studies of the most prominent candidates, sometimes by Swedish experts but usually by foreigners. The prize committee presents its award proposal to the Social Science Class of the Academy in the form of a report, with an extensive survey of the main candidates that are considered for a prize. The report motivates the proposal and includes all the solicited expert studies. Finally the entire Academy meets to take the final decision, usually in October. (Lindbeck, 1999).

De kriterier, der anvendes, er relativt brede. De omfatter både originalitet og videnskabelig og praktisk betydning, herunder også betydningen af økonomisk politik:

*When considering what should be regarded as a "worthy" contribution, it is probably correct to say that the selection committee has looked, in particular at the **originality** of the contribution, its scientific and practical **importance**, and its **impact** on scientific work. To provide shoulders on which other scholars can stand, and thus climb higher, has been regarded as an important contribution. To some extent, the committee has also considered the impact on society at large, including the impact on public policy. (Lindbeck, 1999).*

Fremhævelsen af »originality«, »importance« og »impact« er Assar Lindbecks. Der er så vide kriterier, at de har mødt en vis skepsis blandt mere puritanske økonomer. David Colander sonderer f.eks. skarpt mellem »science« og »policy«.

Policy involved moral and ethical dimensions that science did not. The art of economics, where all policy existed, required a scope and method that went far beyond economic science. Its methodology was not the methodology of science. Scientific economics came to no conclusion about policy, because policy was far too complicated to arrive at conclusions based on analytic understanding alone. Applied policy economics did not try to be value-free science, but instead tried to be an "honest broker" economics, considering all arguments and doing its best to explain its reasoning in arriving at a position. The results of the art of economics were precepts, not theorems or facts, and classical liberals could differ widely on policy positions. (Colander, 2013, side 246).

Og så er Nobelprisen i økonomi i hvert fald ingen rent videnskabelige pris:

Actually, the economics Nobel is not given only for science. Like the economics profession, the Nobel Prize committee waffles about the relationship between theory and policy, and it attempts to blend the two much more than would be appropriate were its members following a classical liberal methodology. (Colander, 2013, side 247).

NOTE 1 Den kendte teoriehistoriker Philip Mirowski i UK-blokken "Make wealth history". Mirowski er professor på Duke University og mest kendt for bogen "More Heat than Light" fra 1989 om faren ved for simple overførsler af fysikkens metoder og resultater til økonomien. Personligt husker jeg ham for den sarkastiske bemærkning: "Vil du have en nobelpris i økonomi, så start med at læse fysik" med henvisning til bl.a. Paul Samuelsons studier af termodynamik.

NOTE 2 Jf. Offer & Söderberg (2016).

Alsidigheden har været dominerende

Når det kommer til stykket, er der imidlertid nok grund til at være tilfreds med Nobelkomiteens udogmatiske holdninger. Ingen kan beskyldes for at have været snæver i sine valg. Man har prøvet at vælge både markante fyrårerne inden for mainstream økonomien, som Paul Samuelson (1970), Kenneth J. Arrow (1972), Gérard Debreu (1983), Robert Solow (1987) og Paul Krugman (2008) og grupper af pionerer inden for opkommende nye områder som cliometrien med Robert W. Fogel og Douglass C. North i 1993, spilteorien med John C. Harsanyi, John Nash og Reinhard Selten i 1994, mikroøkonomiet med James Heckman og Daniel McFadden i 2000 og kontraktteorien med Oliver Hart og Bengt Holmström i 2016, for bare at nævne nogle eksempler.

Man har også langtfra holdt sig til økonomiens snævre kerne. Tværtimod har man både fagligt og politisk ideologisk været uforfædede. Ideologisk har der været både planlægningsorienterede markedsskeptikere som Ragnar Frisch (1969) og Gunnar Myrdal (1974) og rendyrkede markedstilhængere som Friedrich von Hayek (1974) og Milton Friedman (1976).

Fagligt har man prøvet at åbne det økonomiske felt i næsten alle retninger. Der er rene matematikere som spilteoretikerne John Nash og Lloyd Shapley, økonomiske historikere som Robert Fogel og Douglass North, politologer som Herbert Simon og Elinor Ostrom, filosofen Amartya Sen og psykologen Daniel Kahneman.

Der er næppe tvivl om, at en række af disse priser har fået mainstream økonomernes øjne op for områder, der ellers ikke ville være blevet accepteret så hurtigt. Den nye økonomiske historie med dens brug af statistiske metoder og økonomisk teori fik utvivlsomt en vigtig blåstempling med Nobelprisen til Fogel og North i 1993, se Henriksen og Kærgård (1994). Adfærdøkonomien ("Behavioral economics") og den begyndende eksperimentelle økonomi gik vel også med Daniel Kahneman og Vernon Smiths pris i 2002 fra at være en del af de alternative eksperimenterede dele af økonomien til at være en del af mainstream økonomien. Tilsvarende kom det institutionelle set-up mere i fokus med Douglass North' pris i 1993 og Elinor Ostrom og Oliver E. Williamsons pris i 2009. En række af de mere mikroøkonomiske felter inden for kontraktteori og finansielle markeder kunne jf. Keidings artikler i dette nummer også nævnes. Nobelprisen har utvivlsomt været med til at gøre mainstream økonomien bredere og mere alsidig. Mangen generelt orienteret økonom har fået øjnene op for områder, han ikke før havde blik for, fordi de fik en Nobelpris.

Der er imidlertid også områder, hvor det ikke er lykkedes med alsidigheden. Af de 78 Nobelprismodtagere er Elinor Ostrom stadig den eneste kvinde. Det må dog nok indrømmes, at det er svært at finde kvindelige kandidater, der er blevet tydeligt forbigået; det eneste navn, det her forekommer oplagt at nævne, er Joan Robinson (1903-1983), der utvivlsomt burde have haft en af de første priser, både som fremtrædende Cambridge økonom og som en pioner inden for 1930'ernes

gennembrud for den monopolistiske konkurrences teori. Med valget af Elinor Ostrom valgte man jo faktisk også en kandidat, der ikke hørte til den økonomiske inderkreds, man ikke kunne komme uden om; man viste blik for kvinder i periferien af mainstream økonomien.

Den amerikanske dominans

Et andet område, hvor ensidigheden ofte nævnes, er i relation til den amerikanske dominans. I tabel 1 og 2 er prismodtagere delt op efter i hvilket land, de er født i (tabel 1), og hvilket land, de arbejdede i (tabel 2). Der er dels anført antal prismodtagere og dels antal priser, hvor en delt pris nedvejes med antal modtagere (hvis to deler prisen, får den enkelte kun vægten 1/2 osv.)

Tabel 1: Prismodtagernes fødeland

Land	Antal prismodtagere	Vejret antal (se note)
USA	43	25,2
UK	8	5,5
Rusland	4	2,8
Frankrig	3	3,0
Norge	3	2,0
Canada	3	2,0
Andre	14	7,5
I alt	78	48,0

Note: Vejet med antal prismodtagere, så en pris, der bliver delt af f.eks. 3, kun tæller 1/3.

Kilde: Optalt efter biograferne på Nobelkomiteens hjemmeside.

Det er oplagt, at USA dominerer. 55 procent (52 procent for de vejede) er født i USA, og dette er forstærket af vandringer. En række prismodtagere, der er født udenfor USA, arbejder i USA, så det faktiske er 78 procent af prismodtagerne, der arbejder i USA (77 procent for de vejede tal).

Som med hensyn til kønsfordelingen synes Nobelkomiteen dog heller ikke at have noget større ansvar med hensyn til den geografiske fordeling. International økonomisk forskning er næsten helt domineret af amerikanske forskere, og engelsk

Tabel 2: Prismodtagernes ansættelsesland ved prismodtagelsen

Land	Antal prismodtagere	Vejret antal (se note)
USA	61	37,0
UK	6	3,8
Frankrig	2	2,0
Norge	2	1,5
Sverige	2	1,0
Andre	5	2,8
I alt	78	48,0

Note og kilde: Se tabel 1.

(amerikansk) er i dag - modsat for 100 år siden - det eneste anvendte sprog i internationale økonomikredse. Det synes tværtimod, som om Nobelkomiteen har haft blik for problemstillingen. Man lægger ikke alene vægt på de bibliometriske indikatorer, der domineres af de store amerikanske miljøer og tidsskrifter. Assar Lindbeck skriver således:

When trying to define a prize-worthy contribution, the selection committee has not relied much on quantitative indicators such as the number of nominations or the frequency of citations, even though the prize-winners usually rank very high on both accounts. Indeed, there are a number of exceptions of prizewinners who have received quite few nominations and who also rank quite low in citation indices, pronounced examples being Kantorovich, Stone, Haavelmo, Allais, Meade and Ohlin. (Lindbeck 1999).

Det er bemærkelsesværdigt, at alle de navne, Lindbeck nævner som prismodtagere som "quite low in citation indeces", er ikke-amerikanere, både af fødsel og arbejdsplads: Kantorovich (Rusland), Stone (UK), Haavelmo (Norge), Meade (UK) og Ohlin (Norge). Nobelkomiteen synes således at have kæmpet for at få ikke-amerikanere ind på listen.

Den amerikanske dominans viser sig også ved rangering af universiteterne, bortset fra Cambridge er alle universiteter med over to prismodtagere amerikanske, jf. tabel 3.

Tabel 3: Prismodtagernes universitet ved prismodtagelsen

Universitet	Antal prismodtagere	Vejet antal (se note)
Chicago	12	7,8
Princeton	7	4,2
Harvard	6	4,0
MIT	5	3,8
Berkeley	5	2,7
Cambridge	4	3,0
Columbia	3	2,3
Yale	3	1,8
Andre	33	18,3
I alt	78	48,0

Note og kilde: Se tabel 1.

Prismodtagernes alder

Der kan også være grund til at se lidt på prismodtagernes alder. De var i gennemsnit 67,1 år gamle ved prismodtagelsen. Men, jf. tabel 4, er der en stor spredning. Den yngste var Kenneth Arrow, der i 1972 fik prisen som 51-årig, og de ældste Leonid Hurwicz, der fik den 2007 som 90-årig, og Lloyd S. Shapley, der fik den i 2012 som 89-årig.

Det fortælles ofte, at man de første år havde en bestand af de forrige perioders store koryfæer, og man valgte så de svagest helbredsmæssigt, for de ville måske være døde inden næste prisuddeling. Denne historie bekræftes ikke af tallene. I tabel 5 er gennemsnitsalderen for prismodtagerne i de forskellige

Tabel 4: Prismodtagernes alder ved prismodtagelsen

Alder ved prismodtagelsen	Antal prismodtagere
50-54 år	2
55-59 år	10
60-64 år	21
65-69 år	18
70-74 år	12
75-79 år	10
80-84 år	3
85-89 år	1
90-95 år	1

Note: Alder er udnævnelsesåret minus fødselsåret. Der er altså ikke taget hensyn til, hvornår på året prismodtagerne er født.

Kilde: Optalt efter biografierne på Nobelkomiteens hjemmeside.

Tabel 5: Antal prismodtagernes og deres gennemsnitsalder i 10-års perioder:

Periode	Antal prismodtagere i perioden	Prismodtagernes gennemsnitsalder
1969-79	17	67,4
1980-89	10	67,9
1990-99	17	65,5
2000-09	20	66,9
2010-16	15	68,4
I alt	78	67,1

Note og kilde: Se tabel 4.

10-år anført; og den er ikke bemærkelsesværdig høj i det første 10-året 1969-79, tværtimod var gennemsnitsalderen højere i 2010-2016 end i 1969-1979. Som nævnt var den yngste prismodtager nogensinde også Arrow, der fik prisen allerede i 1972.

Sammenfatning

En så betydningsfuld pris som Nobelprisen i et så politisk interessant område som økonomi må naturligvis give anledning til debat. Nobelkomiteen må imidlertid siges at have løst den vanskelige opgave med stor skønsomhed og kompetence. Man har ikke været bange for at vælge politisk kontroversielle kandidater, og komiteen har - ofte dristigt - peget på nye forskningsområder, der har etableret sig. Det har været en gevinst for den ennemæssige bredde i faget økonomi.

Selv om der er en tydelig ubalance i kønsfordelingen af prismodtagere og en amerikansk dominans, så må man nok prise sig lykkelig for, at komiteen ikke er gået på kompromis med kvaliteten for at få kønslig og national balance. Den økonomiske videnskab er domineret af amerikanske mænd, og det er oplagt et problem. Men det forekommer ikke som en opgave for Nobelkomiteen at løse det problem; den synes faktisk at have gjort, hvad den kunne for at pege på kvinder og ikke-amerikanske mænd.

LITTERATUR:

Colander, David (2013), On the Ideological Migration of the Economics Laureates, *Econ Journal Watch* vol.10 (3), side 240-254.

Hayek, Friedrich (1974), *Banquet Speech*, www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-science/laureates.

Kærgård, Niels (1996), Økonomers nordiske samarbejde, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, bind 134, side 105-110.

Kærgård, Niels & Ingrid Henriksen (1994), Cliometrien og den 25. Nobelpris i økonomi, *Økonomi & Politik*, 67. årgang, nr. 1, side 4-12.

Lindbeck, Assar (2007), *The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel 1969-2007*, www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/economic-sciences/lindbeck/

Make Wealth History (2013), *The curious story of the Nobel Prize for Economics*, www.makewealthhistory.org/2013/10/17/the-curious-story-of-the-nobel-prize-for-economics.

Myrdal, Gunnar (1930), *Vetenskap och Politik i Nationalekonomien*, Norstedts, Stockholm.

Offer, Avner & Gabriel Söderberg (2016), *The Nobel Factor: The Prize in Economics, Social Democracy, and the Market Turn*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.